

ਸਲਾਮੁ ਜਬਾਬੁ ਦੇਵੈ ਕਰੇ

ਸਲੋਕੁ ਮਹਲਾ ੨ ॥

ਏਹ ਕਿਨੇਹੀ ਆਸਕੀ ਦੂਜੈ ਲਗੈ ਜਾਇ॥

ਨਾਨਕ ਆਸਕੁ ਕਾਂਢੀਐ ਸਦ ਹੀ ਰਹੈ ਸਮਾਇ॥

'ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ' ਦਾ ਇਹ ੨੧ਵੇਂ ਛਕਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ, ਦੂਜੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਦੋ ਸਲੋਕ ਹਨ, ਜੋ ੪੭੪ ਅੰਕ ਤੇ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਹਨ।

- - ਇਸ ਪਹਿਲੇ ਸਲੋਕ ਵਿਚ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਫੁਰਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨਾਲ ਉਹ ਆਸਕੀ ਕਾਹਦੀ, ਜੇ ਮਨੁਖ ਇਧਰ ਉਧਰ ਵੀ ਚਿਤ ਜਾਂ ਸ਼ਰਧਾ ਜੋੜਦਾ ਫਿਰੇ ! ਅਜਿਹੇ ਇਸ਼ਕ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਚਾ ਇਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। ੫੯੦ ਅੰਕ ਤੇ ਵੀ ਫੁਰਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕੋ ਦਾਤਾ ਦਾ ਹੀ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਇਕੋ ਤੋਂ ਹੀ ਮੰਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ ਮਨ ਭਾਉਂਦੀ ਵਸਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੋਂ ਮੰਗਣਾ ਤਾਂ ਸ਼ਰਮ ਨਮਰਣ ਵਾਲੀ ਗਲ ਹੈ - 'ਹਰਿ ਇਕੋ ਦਾਤਾ ਸੇਵੀਐ ਹਰਿ ਇਕੁ ਧਿਆਈਐ॥ ਹਰਿ ਇਕੋ ਦਾਤਾ ਮੰਗੀਐ ਮਨ ਚਿੰਦਿਆ ਪਾਈਐ॥ ਜੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸਹੁ ਮੰਗੀਐ ਤਾ ਲਾਜ ਮਰਾਈਐ॥' ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵੀ ੯੬੧ ਅੰਕ ਤੇ, ਇਹੀ ਫੁਰਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮ ਤਾਂ ਇਕੋ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਦਾਤਾ ਤਾਂ ਇਕੋ ਹੀ ਮੰਨਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਤਾਂ ਇਕ ਦਾ ਹੀ ਜਪਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਰਣ ਤਾਂ ਇਕ ਦੀ ਹੀ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੀ ਉਹ ਗੁਰੂ ਸਾਡੇ ਪਲੇ ਸਭ ਕੁਝ ਪਾਂਦਾ ਹੈ, ਥਾਂ ਥਾਂ ਮੰਗਣ ਵਾਲਾ ਆਸਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ - 'ਏਕੋ ਜਪੀਐ ਮਨੈ ਮਾਹਿ ਇਕਸ ਕੀ ਸਰਣਾਇ॥ ਇਕਸੁ ਸਿਉ ਕਰਿ ਪਿਰਹੜੀ ਦੂਜੀ ਨਾਹੀ ਜਾਇ॥ ਇਕੋ ਦਾਤਾ ਮੰਗੀਐ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਪਲੈ ਪਾਇ॥' ਵੈਸੇ ਅਜ ਕਲ ਇਹ ਰਿਵਾਜ ਚਲ ਪਿਆ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹੀ ਲੋਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹੀ ਮੰਦਰ ਵੀ, ਮਸੀਤ ਵੀ, ਪੀਰਾਂ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵੀ, ਅਖੌਤੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਡੇਰਿਆਂ ਤੇ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਸੁਣੀਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਸਭ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨ ਸਤਿਕਾਰਤ ਪਏ ਹੋਣ, ਪੈਰ ਤਾਂ ਇਕ ਬੇੜੀ ਵਿਚ ਹੀ ਰਖਣਾ ਸਿਆਣਪ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ, 'ਚੌਬੀਸ ਅਵਤਾਰ' ਦੀ ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹ ਫੁਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਕ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੜ ਲਗ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਫਿਰ ਹੋਰਨਾਂ ਦਾ ਵੀ ਲੜ ਫੜਨ ਬਾਰੇ ਨਾ ਸੋਚੀਏ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਜੀ ਹੋਣ, ਰਹੀਮ, ਜਾਂ ਪੁਰਾਣ ਅਤੇ ਕੁਰਾਨ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਵੀ ਹੋਣ - 'ਪਾਂਇ ਗਰੇ ਜਬ ਤੇ ਤੁਮਰੇ ਤਬ ਤੇ ਕੋਊ ਆਖ ਤਰੇ ਨਹੀ ਆਨਯੋ॥ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਪੁਰਾਨ ਕੁਰਾਨ ਅਨੇਕ ਕਹੈ ਮਤ ਏਕ ਨ ਮਾਨਯੋ॥ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਸਾਸਤ੍ਰੁ ਬੇਦ ਸਭੈ ਬਹੁ ਭੇਦ ਕਹੈ ਹਮ ਏਕ ਨ ਜਾਨਯੋ॥' ਪਰ ਅਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਭਾਵ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਣ ਦਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਗ਼ਲਤ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ, ਅੰਕ ੧੩੫੦ ਤੇ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵੇਦ (ਭਾਰਤੀ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ) ਅਤੇ ਕਤੇਬ (ਸਾਮੀ ਜਾਂ ਪਛਮੀ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ) ਝੂਠੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਉਹ ਝੂਠਾ ਹੈ - 'ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਕਹਹੁ ਮਤੁ ਝੂਠੇ ਝੂਠਾ ਜੋ ਨ ਬੀਚਾਰੈ॥' ਤੀਜੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਵੇਦਾਂ ਵਿਚ ਦਿਤੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਉਤਮ ਕਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਫੁਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ-ਸੁਣ ਕੇ ਵੀ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਦੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਬੇਤਾਲਿਆਂ, ਭੂਤਨਿਆਂ ਵਾਂਗ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ - 'ਵੇਦਾ ਮਹਿ ਨਾਮੁ ਉਤਮੁ ਸੇ ਸੁਣਹਿ ਨਾਹੀ ਫਿਰਹਿ ਜਿਉ ਬੇਤਾਲਿਆ॥' ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ

ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ, ਅੰਕ ੨੦੧ ਤੇ, ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਮਿਠੀ ਬਾਣੀ ਕਿਹਾ ਹੈ - 'ਬੇਦੁ ਪੜੈ ਮੁਖਿ ਮੀਠੀ ਬਾਣੀ॥' ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਭਾਵ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਪੈਰ ਇਕੋ ਬੇੜੀ ਵਿਚ ਹੀ ਧਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਮਹਾਤਮਾ, ਭਾਵੇਂ ਜੱਗ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਜਾਂ ਮਾਲਕ ਜਾਂ ਖਸਮ ਇਕੋ ਨੂੰ ਹੀ ਮੰਨਣਾ ਉਚਿਤ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਫੁਰਮਾਣ ਹੈ - 'ਗੁਰੂ ਪੂਰਾ ਆਰਾਧਿ ਨਿਤ ਇਕਸੁ ਕੀ ਲਿਵ ਲਾਗੁ॥ ਇਕੋ ਭਾਈ ਮਿਤੁ ਇਕੁ ਇਕੋ ਮਾਤ ਪਿਤਾ॥', ਅੰਕ ੪੫. ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਅਨੇਕ ਮਿਤਰ ਬਣਾਏ ਹਨ, ਪਰ ਬਲਿਹਾਰ ਇਕੋ ਤੋਂ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਭਾਵ, ਸਮੱਰਪਣ ਇਕੋ ਅਗੇ ਹੈ - 'ਮੈ ਕੀਏ ਮਿਤ੍ਰ ਅਨੇਕ ਇਕਸੁ ਬਲਿਹਾਰੀਆ॥' ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਈਬਲ ਵਿਚ, ਜੀਸਸ ਨੇ ਵੀ ਫੁਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ 'ਜੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਵਧ ਆਪਣੇ ਪਿਓ ਜਾਂ ਮਾਂ ਜਾਂ ਘਰ ਵਾਲੀ ਜਾਂ ਘਰ ਵਾਲਾ ਆਦਿ ਨਾਲ ਵਧ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਮੇਰੇ ਜੋਗ ਨਹੀਂ।'

- - ਦੂਜੀ ਪੰਕਤੀ ਵਿਚ, ਦੂਜੇ ਨਾਨਕ, ਫੁਰਮਾਣ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹੀ ਮਨੁਖ ਸਚਾ ਆਸ਼ਕ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਹਰ ਵਕਤ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਰਹੇ, ਮਸਤ ਰਹੇ। ਸਚਾ ਆਸ਼ਕ, ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਦੀ ਝਾਕ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਕੋਈ ਦਿਸਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਬਸ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਹੀ ਸਮਰਪਣ ਕਰਕੇ, ਅਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ੧੧੦੦ ਅੰਕ ਤੇ ਫੁਰਮਾਣ ਹੈ - 'ਡਿਠੀ ਹਭ ਢੰਢੋਲਿ ਹਿਕਸੁ ਬਾਝੁ ਨ ਕੋਇ॥ ਆਉ ਸਜਣ ਤੂ ਮੁਖਿ ਲਗੁ ਮੇਰਾ ਤਨੁ ਮਨੁ ਠੰਢਾ ਹੋਇ॥'

ਬੁਲ੍ਹੇ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਜੀ ਲੋਕ ਤਾਂ ਮੱਕੇ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਮੇਰਾ ਮੁਰਸ਼ਦ, ਭਾਵ, ਗੁਰੂ ਹੀ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰਾ ਰਾਂਝਾ ਜੋ ਹੈ, ਉਹੀ ਮੇਰਾ ਮਾਹੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਹੀ ਮੇਰਾ ਮੱਕਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਦਾ ਹੀ ਲੜ ਪਕੜਿਆ ਹੈ - 'ਹਾਜੀ ਲੋਕ ਮਕੇ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਨੀ ਮੇਰਾ ਰਾਂਝਾ ਮਾਹੀ ਮਕਾ।'

ਚੰਗੈ ਚੰਗਾ ਕਰਿ ਮੰਨੇ ਮੰਦੈ ਮੰਦਾ ਹੋਇ॥

ਆਸਕੁ ਏਹੁ ਨ ਆਖੀਐ ਜਿ ਲੇਖੈ ਵਰਤੈ ਸੋਇ॥੧॥

- - ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜੋ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦਾ ਕੀਤਾ ਬਚਨ ਜਾਂ ਕੰਮ ਚੰਗਾ ਲਗ ਜਾਵੇ, ਜਾਂ ਸਾਡਾ ਸਵਾਰਥ ਸਿਧ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਜੋ ਆਪਣੇ ਖੁਦਗਰਜ਼ ਮਨ ਨੂੰ ਨਾ ਭਾਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਗ਼ਲਤ ਕਹਿ ਕੇ ਨੁਕਸ ਕਢ ਦੇਵੇ। ਆਸ਼ਕ ਤਾਂ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੀ ਸਹੂਲਤ ਅਤੇ ਅਕਲ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰਖ ਕੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਹਰ ਬਚਨ, ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਮਿਠਾ ਕਰ ਕੇ ਅਪਣਾਵੇ, ਤਾਂ ਹੀ ਸਭ ਵਿਚ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਹੋ ਸਕਣਾ ਸੰਭਵ ਹੈ - 'ਤੇਰਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸੁ ਲਾਰੈ ਮੀਠਾ॥ ਘਟਿ ਘਟਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਤਿਨਿ ਜਨਿ ਡੀਠਾ॥' ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਫੁਰਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਵੀ ਗੁਰੂ ਬਚਨ ਕਰੇ, ਆਪਣੀ ਮਤ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਕੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਠਾ ਕਰ ਕੇ ਮੰਨੇ ਤੇ ਉਸੇ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਭਲਾ ਸਮਝੇ - 'ਜੋ ਗੁਰੁ ਕਹੈ ਸੋਈ ਭਲ ਮੀਠਾ ਮਨ ਕੀ ਮਤਿ ਤਿਆਗਿ॥'

- - ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦਾ ਸਚਾ ਆਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜੋ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ਼ਕ ਜਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਰਖੇ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਕ ੨੫੨ ਤੇ ਫੁਰਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲੇਖਾ, ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਗਿਣਦਿਆਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ, ਜਿਵੇਂ ਕੱਚੀ ਕੰਧ ਕਦੇ ਸਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ - 'ਲੇਖੈ ਗਣਤੁ ਨ ਛੁਟੀਐ ਕਾਚੀ ਭੀਤਿ ਨ ਸੁਧਿ॥' ਅੰਕ ੧੧੦੦ ਤੇ, ਫੁਰਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਲ

ਸਚੀ ਆਸ਼ਕੀ ਕਰਣ ਵਾਲਾ, ਆਸਾਵਾਂ ਤੋਂ ਉਚਾ ਉਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤੀ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਹਨ - 'ਆਸਕੁ ਆਸਾ ਬਾਹਰਾ ਮੂ ਮਨਿ ਵਡੀ ਆਸ॥' ਪਰ, ਇਸ ਤੋਂ ਉਲਟ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਅਨੁਸਰਣ ਕਰਣ ਵਾਲਾ ਮਨੁਖ, ਸਚਾ ਆਸ਼ਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਚੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਫੁਰਮਾਣ ਹੈ - 'ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਚੀ ਆਸਕੀ ਜਿਤੁ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਸਚਾ ਪਾਈਐ॥', ਅੰਕ ੧੪੨੨.

ਮਹਲਾ ੨ ॥

ਸਲਾਮੁ ਜਬਾਬ ਦੇਵੈ ਕਰੇ ਮੁੰਢਹੁ ਘੁਥਾ ਜਾਇ॥

ਨਾਨਕ ਦੇਵੈ ਕੂੜੀਆ ਥਾਇ ਨ ਕਾਈ ਪਾਇ॥੨॥

- - ਨਾਲ ਲਗਦਾ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਸਲੋਕ ਵੀ ਇਸੇ ਹੀ ਆਸ਼ੇ ਨੂੰ ਅਗੇ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਫੁਰਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਮਨੁਖ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ, ਭਾਵ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਗੇ ਕਦੇ ਤਾਂ ਸਿਰ ਝੁਕਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਦੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਭਾਉਂਦੇ ਕੰਮ ਨਾ ਹੁੰਦੇ ਵੇਖ ਕੇ ਮਾਲਕ ਗੁਰੂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਬਚਨ ਜਾਂ ਕੰਮ ਉਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਜਾਂ ਸ਼ੰਕਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮੂਲੋਂ ਹੀ ਭੁਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਖੁੰਝ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਨੁਖ ਨੂੰ ਕਿਧਰੇ ਢੇਈ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ।

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ, ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਹੀ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਣ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਗੁਆ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸੱਚੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ - 'ਆਪੁ ਗਵਾਇ ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਤਾ ਕਿਛੁ ਪਾਏ ਮਾਨੁ॥' ਅੰਕ ੯੫੪ ਤੇ ਫੁਰਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਆਪਣੇ ਖਸਮ, ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਘੁਥੇ, ਘੁਸੇ, ਹੋਏ ਹਨ, ਭਾਵ, ਕੱਚੇ ਆਸ਼ਕ ਹਨ, ਉਹ, ਨੈਣ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਅੰਨ੍ਹੇ ਹੀ ਹਨ - 'ਅੰਧੇ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ ਖਸਮਹੁ ਘੁਥੇ ਜਾਹਿ॥'

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਚਨ ਹਨ - 'ਆਪੁ ਗਵਾਈਐ ਤਾ ਸਹੁ ਪਾਈਐ..', ਅੰਕ ੭੨੨, ਭਾਵ, ਗੁਰੂ ਅਗੇ, ਆਪਾ ਗੁਆ ਕੇ ਹੀ, ਉਸ ਪਤੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਹੋਰ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਆਮੀ ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਾਸ ਅਖਵਾਏ ਤੇ, ਕਿਸੇ ਗਲੋਂ ਜੁਆਬ ਵੀ ਦਏ, ਇਨਕਾਰ ਵੀ ਕਰੇ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਗੁਆ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰੱਬੀ ਤਖਤ ਤੇ ਬੈਠਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ - 'ਚਾਕਰੁ ਕਹੀਐ ਖਸਮ ਕਾ ਸਉਹੇ ਉਤਰ ਦੇਇ॥ ਵਜਹੁ ਗਵਾਏ ਆਪਣਾ ਤਖਤਿ ਨ ਬੈਸਹਿ ਸੇਇ॥', ਅੰਕ ੯੩੬.

ਅਜਿਹੇ, ਮੁੰਢਹੁੰ ਭੁਲੇ ਮਨੁਖ ਬਾਰੇ ਤੀਜੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਅੰਕ ੬੮ ਤੇ, ਫੁਰਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੁੰਢਹੁ ਭੁਲੇ ਮਨੁਖ ਦਾ, ਪੜ੍ਹਣ ਗੁੜ੍ਹਣ, ਭਾਵ, ਪਾਠ ਸਿਮਰਨ ਕਰਣ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ - 'ਪੜੀਐ ਗੁਣੀਐ ਕਿਆ ਕਥੀਐ ਜਾ ਮੁੰਢਹੁ ਘੁਥਾ ਜਾਇ॥' ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਅੰਕ ੮੯ ਤੇ, ਫੁਰਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਭੁਲੀ ਜੀਵ ਇਸਤਰੀ, ਫ਼ਿਰ ਫ਼ਿਰ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਗੇੜ ਵਿਚ ਪੈਂਦੀ ਹੈ - 'ਮੁੰਢਹੁ ਭੁਲੀ ਨਾਨਕਾ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜਨਮਿ ਮੁਈਆਸੁ॥' ਅੰਕ ੩੧੨ ਤੇ ਬਚਨ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਨੁਖ ਹੋਰ ਕਿਧਰ ਆਸਰਾ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ ? - 'ਮੁੰਢਹੁ ਭੁਲੇ ਮੁੰਢ ਤੇ ਕਿਥੈ ਪਾਇਨਿ ਹਥੁ॥'

- - ਕਦੇ ਸਿਰ ਨਿਵਾਉਣ ਅਤੇ ਕਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ, ਦੋਨਾਂ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਮਨੁਖ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਘਾਲਣਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ, ਭਾਵ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਗਲ ਤੇ ਸਿਰ ਨਿਵਾਇਆ ਵੀ ਵਿਅਰਥ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਭਾਵ ਹੈ, ਮਨੁਖ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਨੇ, ਆਪਣੀ ਅਕਲ ਨਾਲ ਚੰਗਾ ਮਾੜਾ ਵੇਖੇ ਸੋਚੇ ਬਿਨਾਂ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਅਨੁਸਾਰ ਜੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਬੇ-ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਿਰ ਨਿਵਾਉਣ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ - 'ਸੀਸਿ ਨਿਵਾਇਐ ਕਿਆ ਥੀਐ ਜਾ ਰਿਦੈ ਕੁਸੁਧੇ ਜਾਹਿ॥', ਅੰਕ ੪੭੦.